

sobota, 31.01.2026

Teologia i historia święta Ofiarowania Pańskiego

W polskiej tradycji jest to też święto Matki Bożej Gromnicznej. 2 lutego przypada także Dzień Życia Konsekrowanego. Siostry i bracia zakonnicy, podobnie jak Jezus w świątyni jerozolimskiej, ofiarowują swoje życie na wyłączną służbę Bogu.

Według Ewangelii Jezus, zgodnie z prawem żydowskim, jako pierworodny syn był ofiarowany Bogu w świątyni. Wtedy też starzec Symeon wypowiedział prorocstwo, nazywając Jezusa "światłem na oświecenie pogan i chwałą Izraela". Dlatego święto to jest bogate w symbolikę światła.

W Jerozolimie, gdzie Ofiarowanie Pańskie obchodzone było już w IV w., odbywały się - zazwyczaj nocą - uroczyste procesje ze świecami. Liturgiczną datę święta wyznacza upływanie czasu oczyszczenia Maryi po urodzeniu dziecka.

W Kościele zachodnim święto zostało wprowadzone w VII w. W Rzymie w tym dniu odbywała się najstarsza maryjna procesja, której uczestnicy nieśli zapalone świece. Prawdopodobnie ta procesja, do największego sanktuarium rzymskiego - bazyliki Matki Bożej Większej, nadała świętu Pańskiemu charakter maryjny, który z wolna zaczął przeważać.

Od X w. pojawia się obrzęd poświęcenia świec, który jeszcze podkreśla i ubogaca symbolikę światła. Nawiązuje ona bezpośrednio do wielkanocnego paschału, który wyraża zwycięstwo nad śmiercią, grzechem i szatanem. Ofiarowanie Jezusa oznacza początek nowego przymierza i nowego kapłaństwa, w którym Syn Boży sam jest Świątynią, Kapłanem i Ofiarą. Treść tego święta podkreśla zamierzoną przez Boga powszechność zbawienia, które ma objąć nawet pogan.

W Polsce święto ma charakter zdecydowanie maryjny - Matki Bożej Gromnicznej. Tak jak Maryja wniosła Jezusa do świątyni jerozolimskiej, tak też przynosi światło wierzącym. W kościele dokonuje się poświęcenia gromnic. Zapalone gromnice daje się do rąk konających.

Na znak zawierzenia Maryi w czasie klęsk, szczególnie podczas burzy, w domach i gospodarstwach również zapala się gromnice. Jako gromnice służą też świece chrzcielne, kiedy to w życie nowo ochrzczonej osoby wkracza światło wiary, która prowadzi przez życie.

Dzień Matki Boskiej Gromnicznej miał przez całe stulecia wielkie znaczenie w roku kalendarzowym na wsi. Wtedy pachołkowie i służące otrzymywali zapłatę za przepracowany rok i mogli zmienić chlebodawcę. Z maryjnym świętem łączyły się też przysłowia wyrażające radość na nadchodzącą wiosnę, jak np. „Gromnica – zimy połowica”, „Na Gromniczną mróz – chowaj chłopie sanie, szykuj wóz czy „Na Gromniczną ciecze – to się zima wlece”. W tym dniu pochmurne niebo zwiastuje dobry, obfity rok, zaś słoneczne - przeszkody i trudności.

Ponadto od początku lutego dni są coraz dłuższe. Stare porzekadło ludowe mówi, że o ile dzień zimowego przesilenia słonecznego 21 grudnia był najciemniejszy w roku, to na Nowy Rok „przybywa dnia na barani skok”, a na Trzech Króli już „na jeleni skok”. 2 lutego dzień jest już dłuższy o całą godzinę, a do 21 marca przybywa dnia szczególnie szybko.

Źródło:

<https://www.gosc.pl/doc/4486833.Dzis-swieto-Ofiarowania-Panskiego>

Teologia i historia święta Ofiarowania Pańskiego

ks. Rafał Witkowski

Znajdujące się w kalendarzu liturgicznym uroczystości i święta ku czci Chrystusa Pana, podkreślając konkretny fakt z ziemskiego życia Jezusa, są jednocześnie potwierdzeniem Jego boskości i człowieczeństwa. W pierwszej części Okresu Zwykłego w liturgii Kościoła obchodzi się dwa takie święta: 2 lutego przypada święto Ofiarowania Pańskiego, a 25 marca – uroczystość Zwiastowania Pańskiego. Jaką treść teologiczną niesie pierwsze z nich? Jakie są znane nazwy tego obchodu liturgicznego i o jakie elementy został on wzbogacony? Który charakter święta przeważa? Maryjny wiążący się ze zwyczajową nazwą święta Matki Bożej Gromnicznej czy chrystologiczny związany z Ofiarowaniem Pańskim? Na te pytania znajdziesz odpowiedź w niniejszym artykule.

Biblijne znaczenie ofiarowania Pana Jezusa

Święto Ofiarowania Pańskiego jest zakorzenione w tradycji Starego Testamentu. Przypada 2 lutego, czyli czterdziestego dnia po uroczystości Narodzenia Pańskiego, na pamiątkę dwóch wydarzeń z życia Jezusa Chrystusa i Jego Matki. Pierwszym wydarzeniem jest fakt ofiarowania Pana Jezusa w świątyni jerozolimskiej. Drugim – dokonanie obrzędu oczyszczenia Maryi, nałożonego przez Prawo Mojżeszowe:

Gdy potem upłynęły dni ich oczyszczenia według Prawa Mojżeszowego, przynieśli Je [Dziecię Jezus] do Jerozolimy, aby Je przedstawić Panu. Tak bowiem jest napisane w Prawie Pańskim: Każde pierworodne dziecko płci męskiej będzie poświęcone Panu. Mieli również złożyć w ofierze parę synogarlic albo dwa młode gołębie, zgodnie z przepisem Prawa Pańskiego (Łk 2,22–24).

Maryja i Józef, przynosząc małego Jezusa do świątyni, wiernie wypełnili Prawo zapisane w Torze. Pierwszy przepis jest zawarty w Księdze Wyjścia, gdzie mowa o poświęceniu Panu wszystkiego, co pierworodne – również pierworodnego syna (Wj 13,2), a także o konieczności wykupu przez złożenie jagnięcia (Wj 13,13). Drugi przepis można odnaleźć w Księdze Kapłańskiej. Cały rozdział 12 podaje przepisy o oczyszczeniu po połogu. Tam również jest mowa o możliwości zamiany baranka przeznaczonego na ofiarę całopalną na dwa młode gołębie lub dwie synogarlice, gdyby matka była uboga (Kpł 12,8). Poza ofiarą całopalną należało przekazać kapłanowi młodego gołębia lub synogarlicę na ofiarę przebłągalną. Złożenie przez Świętą Rodzinę jedynie dwóch ptaków wskazuje, że nie byli

ludźmi zamożnymi. Akt ofiarowania dziecka był spełniany przez wykupienie, czyli złożenie ofiary. Prawo wymagało, aby poświęcenie Bogu pierwородnego syna dokonało się czterdziestego dnia po narodzinach. Maryja i Józef, spełniając to polecenie, okazują szacunek względem Prawa Mojżeszowego i dbają, aby narodziny Jezusa dokonały się zgodnie z Torą¹. Według zwyczaju, Maryja miała położyć dłonie na gołębiach, które następnie kapłan zanosił do południowo-zachodniego rogu ołtarza. Tam skręcał kark jednemu z nich, składając ofiarę przebiegłą za grzech, a potem spalał drugiego na ofiarę całopalną². Ceremonia ofiarowania Jezusa w relacji św. Łukasza jest połączona z oczyszczeniem Maryi.

Ofiarowanie Jezusa zostaje dopełnione spotkaniem ze starcem Symeonem (Łk 2,25–35), który znajdował się w świątyni jerozolimskiej. Symeon to człowiek sprawiedliwy i pobożny. Jego życie było przepełnione działaniem Ducha Świętego, ponieważ był wierny Bogu. Potrafił odczytać Boże natchnienia:

Za natchnieniem więc Ducha [Symeon] przyszedł do świątyni. A gdy Rodzice wnosili Dzieciątka Jezus, aby postąpić z Nim według zwyczaju Prawa, on wziął Je w objęcia, błogosławił Boga i mówił [...] (Łk 2,27–28).

Imię Symeona oznacza „Bóg wysłuchał”³. Wypełnienie obietnicy Boga, że „nie ujrzysz śmierci, aż zobaczysz Mesjasza Pańskiego” (Łk 2,26b), dokonało się w momencie ofiarowania Jezusa. Symeon rozpoznał Dzieciątka Jezus, wziął Je w objęcia i wypowiedział słowa modlitwy, które na stałe weszły do komplety, czyli ostatniej modlitwy odmawianej w ramach Liturgii Godzin:

«Teraz, o Władco, pozwól odejść słudze Twemu

w pokoju, według Twojego słowa.

Bo moje oczy ujrzały Twoje zbawienie,

któreś przygotował wobec wszystkich narodów:

światło na oświecenie pogan

i chwałę ludu Twego, Izraela» (Łk 2,29–33).

Chrystus, którego liturgia ukazuje, posługując się znakiem naturalnym, a mianowicie znakiem światła, został rozpoznany przez Symeona i nazwany „światłem na oświecenie pogan”. Liturgiczny znak światła został zaczerpnięty z Pisma Świętego. Jego recepcja dokonała się w dużej mierze przez procesje ze świecami organizowane w święto Ofiarowania Pańskiego, skąd wzięła się druga nazwa tego święta – w języku polskim: Matki Bożej Gromnicznej.

Ofiarowanie jako święto liturgiczne

Święto Ofiarowania Pańskiego było obchodzone na Wschodzie już od IV wieku. Najstarsze świadectwo o solennym obchodzeniu tego święta pochodzi z Pamiętników⁴ Egerii, pątniczki, która nawiedziła Ziemię Świętą w latach 381–384. Egeria, której imię występuje również w innych formach: Eteria, Aetheria, Heteria, zapisała, że czterdziesty dzień po Epifanii był bardzo uroczystie obchodzony w Jerozolimie, a Eucharystię poprzedzała procesja pełna radości⁵.

Według Bogusława Nadolskiego, w V wieku pojawiła się jedna z nazw tego święta: Hypapante, czyli „Spotkanie”. Tarsycjusz Sinka wiąże tę nazwę z upamiętnieniem wydarzenia biblijnego⁶, kiedy to Symeon i Anna spotkali w świątyni Jezusa Chrystusa przyniesionego tam przez Maryję i Józefa w celu przedstawienia Bogu Ojcu. Oprócz terminu hypapante, w V wieku pojawiło się też określenie heorte ton kataroion, wskazujące na święto Oczyszczenia. Obie nazwy zaczęły funkcjonować w Kościele, zarówno na Wschodzie, jak i na Zachodzie. Ciekawostką stanowi fakt, że święto, wprowadzone do liturgii bizantyjskiej w 542 roku pod nazwą Hypapante, do dziś nosi na Wschodzie takie miano⁷. Zatwierdzenia święta i zaliczenia do dwunastu wielkich świąt (gr. Dodekaorton) dokonał w 542 roku cesarz Justynian (483–565). Święto Spotkania jest nazywane też świętem Ofiarowania Chrystusa w świątyni⁸.

Kiedy krystalizowało się święto Hypapante, chrześcijański Wschód celebrował Narodzenie Jezusa Chrystusa 6 stycznia. Aby zachować wierność tradycji Starego Testamentu (Kpł 12,2–4), święto Spotkania obchodzono czterdzieści dni po Narodzeniu Pańskim, a więc 14 lutego. Kiedy Kościoły wschodnie przyjęły datę Bożego Narodzenia na dzień 25 grudnia, uległ przesunięciu na 2 lutego dzień święta Ofiarowania Pańskiego. Potwierdzeniem, że w VI wieku święto było już powszechnie obchodzone na Wschodzie, jest wykorzystanie, poczynając od VI wieku, tematu ofiarowania Pana Jezusa w literaturze bizantyjskiej, między innymi w hymnach i homiliach⁹.

Istnieje też hipoteza, że nazwa święta nawiązująca do oczyszczenia Maryi powstała dopiero w VIII wieku i jest związana z krajami frankońskimi. Taki pogląd prezentował francuski liturgista Aimé Georges Martimort (1911–2000)¹⁰. W źródłach pochodzących z różnych tradycji święto Ofiarowania Pańskiego nosiło też inne nazwy. W Sakramentarzu gregoriańskim¹¹ wywodzącym się z tradycji rzymskiej mamy Hypapante, ale w Liber Pontificalis, czyli Księdze papieży zawierającej biografie papieży na przestrzeni piętnastu wieków, poczynając od św. Piotra, pojawiła się nazwa „święto Symeona”. Z kolei Sakramentarz gelazjański młodszy z VIII wieku zawierał nazwę Natale sancti Simeonis, czyli „Narodziny świętego Symeona”¹².

Nadolski konkludował, że nazwy święta Spotkania i święta Oczyszczenia występowały obok siebie jako formy zamienne, przy czym przewagę zdobyła druga forma. Procesję w Rzymie w dzień 2 lutego wprowadził papież Sergiusz I Syryjczyk (?–701). Trasa procesji wiodła od Forum Romanum do bazyliki Najświętszej Maryi Panny Większej. Charakterystycznym elementem było niesienie przez ludzi zapalonych świec w dłoniach¹³. Według Michała Janochy, o charakterze maryjnym święta przesądził fakt, że rzymska procesja zmierzała do głównego sanktuarium maryjnego Wiecznego Miasta. Uroczyste pobłogosławienie świec zostało wprowadzone w X wieku¹⁴.

W Polsce do dziś jest używana tradycyjna nazwa „święto Matki Boskiej Gromnicznej”, związana z błogosławionymi tego dnia gromnicami, czyli świecami, które są podawane osobom umierającym na znak obecności Matki Bożej i wyrażenia prośby, aby Maryja wyprosiła im dobrą śmierć i szczęście wieczne¹⁵. Symbolika światła, wskazującego na Chrystusa, jest mocno związana ze sceną ofiarowania Jezusa w świątyni, kiedy to dokonało się spotkanie Mesjasza i starca Symeona, który nazwał Chrystusa „światłem na oświecenie pogan”. Świeca gromniczna, zapalana – zgodnie z pobożnością ludową – w oknach domostw w czasie burzy, to znak wiary, że Chrystus jest Panem praw natury i, podobnie jak w czasie ziemskiej działalności, ma moc uciszać burzę, a w konsekwencji chronić domostwa przed uderzeniami piorunów. Nazwa „gromnica” pochodzi od słowa „grom”, czyli piorun. Gromnice miały jeszcze

jedno zastosowanie w pobożności ludowej. Po powrocie z kościoła, gdzie 2 lutego dokonał się obrzęd błogosławienia gromnic, gospodarz domu płomieniem świecy wypalał krzyż na belce sufitu. To miało zapewnić bezpieczeństwo i ochronę przed nieszczęściami. Następnie od świecy zapalano domowy ogień, aby rodzina cieszyła się pokojem i miłością. Niektórzy praktykowali zwyczaj, zgodnie z którym gospodarz, niosąc zapaloną gromnicę, obchodził całe gospodarstwo i klękał przy każdym progu, aby dom był chroniony przed złymi duchami.

We Francji święto Matki Bożej Gromniczej nosi nazwę Chandelier, co jest pochodną słowa candela, czyli świeca. To nawiązanie do zwyczaju procesji, w której ludzie uczestniczyli z zapalonymi świecami, a którą wprowadził wspomniany wcześniej papież Sergiusz I Syryjczyk. Święto Ofiarowania we Francji po przetłumaczeniu na język polski nosi również nazwy: „święto Światła” albo „święto Świecenia Gromnic”¹⁶. Konotacje ze słowem świeca czy światło noszą też zwyczajowe nazwy święta Ofiarowania czy okazjonalnego nabożeństwa związanego z tym dniem w innych krajach Europy Zachodniej. Przykładowo, w Niemczech jest to Lichtmess lub Maria Lichtmess, w Anglii Candelmass, we Włoszech Candelora¹⁷.

Przed reformą liturgiczną Soboru Watykańskiego II święto z 2 lutego było określone terminem In purificatione Beatae Mariae Virgine lub Purificatio Sanctae Mariae (Oczyszczenie Najświętszej Maryi Panny). Od 1969 roku postawiono akcent na rys chrystologiczny tego święta¹⁸. W posoborowym Mszałe rzymskim podkreślono, że jest to święto Pańskie i opowiedziano się za nazwą In praesentatione Domini (Ofiarowanie Pańskie). Święto to posiada jedną prefację własną, która podaje streszczenie tajemnicy ofiarowania Jezusa Chrystusa:

Dzisiaj Maryja Dziewica przyniosła do świątyni * Twojego Przedwiecznego Syna, * a Duch Święty ogłosił przez usta, Symeona, * że jest On chwałą Twojego ludu i światłem narodów

(fragment)¹⁹.

-

Obecny Mszał rzymski pod datą święta Ofiarowania zawiera nie tylko modlitwy formularza mszalnego na ten dzień, ale również obrzęd błogosławieństwa i procesji ze świecami, który ma dwa warianty. W pierwszej formie jest to procesja, która zmierza do kościoła, gdzie ma być odprawiona Eucharystia, poprzedzona obrzędem błogosławieństwa świec. W drugiej formie nie ma procesji, lecz jest uroczyste wejście. Mszał przewiduje dwie alternatywne modlitwy błogosławieństwa gromnic. Druga z nich jest zbudowana na symbolice światła, którym jest Chrystus. Zawiera prośbę, aby Bóg pozwolił wiernym oglądać blask Swojej chwały. Zapowiedzią tego są płonące świece:

Boże, światłości prawdziwa, źródło światła wiecznego, † oświeć serca wiernych, aby wszyscy, którzy zgromadzili się w tej świątyni, z płonącymi świecami, * mogli kiedyś oglądać blask Twojej chwały. Przez Chrystusa, Pana naszego²⁰.

-

Podsumowanie

Nazwa święta Matki Bożej Gromnicznej jest zwyczajową nazwą święta Ofiarowania Pańskiego. Obchód liturgiczny dotyczy zarówno Matki – przez fakt żydowskiego oczyszczenia Jej po okresie połogu, jak i Jezusa – przez gest przedstawienia Go Bogu Ojcu i wykupienia na mocy ofiary baranka. Ten dualizm, łączący w jednym obchodzie liturgicznym charakter święta Pańskiego i charakter maryjny jest wcześniejszy niż kształtowanie się nazw tego święta akcentujących rys chrystologiczny albo maryjny. Dualizm ten wybrzmiewa już w cytowanym fragmencie Ewangelii według św. Łukasza, który łączy ofiarowanie Jezusa z oczyszczeniem Maryi.

ks. Rafał Witkowski

Przypisy:

1

Patrz: Edith Momméja, *Więta chrześcijańskie. Historia, znaczenie i tradycja*, Kraków 2014, s. 78.

2 Patrz: Craig S. Keener, *Komentarz historyczno-kulturowy do Nowego Testamentu*, Warszawa 2000, s. 129. 3 Patrz: Silvano Fausti, *Wspólnota czyta Ewangelię według św. Łukasza*, Częstochowa 2006, s. 79. 4 *Pamiętniki* znane są również pod innym tytułem: *Pielgrzymka do miejsc świętych*. W języku łacińskim tytuł brzmi: *Aeterna, Itinerarium seu Peregrinatio ad loca Sancta*. Dostępne jest polskie tłumaczenie: *Eterna, Pielgrzymka do miejsc świętych*, w: św. Hieronim, *O znakomitych mężach*, Warszawa 1970. 5 Patrz: Bogusław Nadolski, *Liturgika*, t. II: *Liturgia i czas*, Poznań 1991, s. 114. 6 Patrz: Tarsycjusz Sinka, *Zarys liturgiki*, Gościkowo – Paradyż 1988, s. 142. 7 Patrz: Nadolski, *Liturgika*, s. 114. 8 Patrz: Elżbieta Smykowska, *Liturgia prawosławna. Mały słownik*, Warszawa 2004, s. 22. 9 Patrz: Michał Janocha, *Ofiarowanie Chrystusa w ukraińskim i białoruskim malarstwie ikonowym*, „Saeculum Christianum” 7 (2000) nr 2, s. 148. 10 Patrz: Nadolski, *Liturgika*, s. 114. 11 *Sakramentarz gregoriański* stanowił zbiór tekstów liturgicznych używanych podczas celebracji sprawowanych przez papieża Grzegorza Wielkiego (ok. 540–604). 12 Patrz: Nadolski, *Liturgika*, s. 114. 13 Patrz: Nadolski, *Liturgika*, s. 114. 14 Patrz: Janocha, *Ofiarowanie*, s. 148. 15 Patrz: Janocha, *Ofiarowanie*, s. 148. 16 Patrz: Momméja, *Więta chrześcijańskie*, s. 77. 17 Patrz: *Ofiarowanie Pańskie*, w: Bogusław Nadolski, *Leksykon liturgii*, Poznań 2006, s. 1084. 18 Patrz: *Ofiarowanie Pańskie*, w: Nadolski, *Leksykon*, s. 1084–1085. 19 *Msza rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 1986, s. 60*. 20 *Msza rzymski*, s. 14’.

Nota bibliograficzna:

Eterna, *Pielgrzymka do miejsc świętych*, w: św. Hieronim, *O znakomitych mężach*, Warszawa 1970.

Silvano Fausti, *Wspólnota czyta Ewangelię według św. Łukasza*, tłum. Krystyna Kozak, Częstochowa 2006.

Michał Janocha, *Ofiarowanie Chrystusa w ukraińskim i białoruskim malarstwie ikonowym*, „Saeculum Christianum” 7 (2000) nr 2, s. 147–160.

Craig S. Keener, *Komentarz historyczno-kulturowy do Nowego Testamentu*, tłum. Zbigniew Kościuk, Warszawa 2000.

Edith Momméja, *Święta chrześcijańskie. Historia, znaczenie i tradycja*, Kraków 2014.

Mszal rzymski dla diecezji polskich, Poznań 1986.

Bogusław Nadolski, Leksykon liturgii, Poznań 2006.

Bogusław Nadolski, Liturgika, t. II: Liturgia i czas, Poznań 1991.

Tarsycjusz Sinka, Zarys liturgiki, Gościkowo – Paradyż 1988.

Elżbieta Smykowska, Liturgia prawosławna. Mały słownik, Warszawa 2004.

Źródło:

<https://contragentiles.pl/czytelnia/teizm-chrzcijanski/historycznosc-jezusa-i-zmartwychwstania/teologia-i-historia-swiet-ofiarowania-panskiego/>